

ELŻBIETA NIEZBECKA

KODEKS CYWILNY

KOMENTARZ LEX

REDAKCJA NAUKOWA
ANDRZEJ KIDYBA

TOM IV
SPADKI

4. WYDANIE

LEX

a Wolters Kluwer business

ELŻBIETA NIEZBECKA

KODEKS CYWILNY

Zamów książkę w księgarni internetowej

proinfo.pl
księgarnia internetowa

KOMENTARZ LEX

REDAKCJA NAUKOWA
ANDRZEJ KIDYBA

TOM IV
SPADKI

4. WYDANIE

LEX

a Wolters Kluwer business

Warszawa 2015

*Stan prawny na 15 czerwca 2015 r.
z uwzględnieniem nowelizacji z dnia 20 marca 2015 r. (Dz. U. poz. 539),
wchodzącej w życie 18 października 2015 r.*

Wydawca
Magdalena Stojek-Siwińska

Redaktor prowadzący
Joanna Cybulska

Opracowanie redakcyjne
Agata Czuj

Łamanie
Andrzej Gudowski

© Copyright by
Wolters Kluwer SA, 2015

ISBN: 978-83-264-8280-9
4. wydanie

Wydane przez:
Wolters Kluwer SA

Dział Praw Autorskich
01-208 Warszawa, ul. Przyokopowa 33
tel. 22 535 82 19
e-mail: ksiazki@wolterskluwer.pl

www.wolterskluwer.pl
księgarnia internetowa www.profinfo.pl

Spis treści

Wykaz skrótów	7
Wprowadzenie	13
Ustawa z dnia 23 kwietnia 1964 r. – Kodeks cywilny	17
KSIĘGA CZWARTA. Spadki	19
Tytuł I. Przepisy ogólne	19
Tytuł II. Dziedziczenie ustawowe	68
Tytuł III. Rozrządzenia na wypadek śmierci	106
Dział I. Testament	106
Rozdział I. Przepisy ogólne	106
Rozdział II. Forma testamentu	135
Oddział 1. Testamenty zwykłe	135
Oddział 2. Testamenty szczególne	146
Oddział 3. Przepisy wspólne dla testamentów zwykłych i szczególnych	162
Dział II. Powołanie spadkobiercy	167
Dział III. Zapis i polecenie	182
Rozdział I. Zapis zwykły	182
Rozdział II. Zapis windykacyjny	205
Rozdział III. Polecenie	232
Dział IV. Wykonawca testamentu	237
Tytuł IV. Zachówek	248
Tytuł V. Przyjęcie i odrzucenie spadku	298
Tytuł VI. Stwierdzenie nabycia spadku lub przedmiotu zapisu windykacyjnego, poświadczenie dziedziczenia i ochrona spadkobiercy	328
Tytuł VII. Odpowiedzialność za długi spadkowe	356

Tytuł VIII. Wspólność majątku spadkowego i dział spadku	394
Tytuł IX. Umowy dotyczące spadku	427
Tytuł X. Przepisy szczególne o dziedziczeniu gospodarstw rolnych	446
Skorowidz rzeczowy	471

Wykaz skrótów

1. Źródła prawa

- k.c. – ustawa z dnia 23 kwietnia 1964 r. – Kodeks cywilny (tekst jedn.: Dz. U. z 2014 r. poz. 121 z późn. zm.)
- k.k. – ustawa z dnia 6 czerwca 1997 r. – Kodeks karny (Dz. U. Nr 88, poz. 553 z późn. zm.)
- k.m. – ustawa z dnia 18 września 2001 r. – Kodeks morski (tekst jedn.: Dz. U. z 2013 r. poz. 758 z późn. zm.)
- Konstytucja RP – Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 r. (Dz. U. Nr 78, poz. 483 z późn. zm.)
- k.p. – ustawa z dnia 26 czerwca 1974 r. – Kodeks pracy (tekst jedn.: Dz. U. z 2014 r. poz. 1502 z późn. zm.)
- k.p.a. – ustawa z dnia 14 czerwca 1960 r. – Kodeks postępowania administracyjnego (tekst jedn.: Dz. U. z 2013 r. poz. 267 z późn. zm.)
- k.p.c. – ustawa z dnia 17 listopada 1964 r. – Kodeks postępowania cywilnego (tekst jedn.: Dz. U. z 2014 r. poz. 101 z późn. zm.)
- k.r.o. – ustawa z dnia 25 lutego 1964 r. – Kodeks rodzinny i opiekuńczy (tekst jedn.: Dz. U. z 2015 r. poz. 583)
- k.s.h. – ustawa z dnia 15 września 2000 r. – Kodeks spółek handlowych (tekst jedn.: Dz. U. z 2013 r. poz. 1030 z późn. zm.)
- pr. bank. – ustawa z dnia 29 sierpnia 1997 r. – Prawo bankowe (tekst jedn.: Dz. U. z 2015 r. poz. 128)
- pr. lot. – ustawa z dnia 3 lipca 2002 r. – Prawo lotnicze (tekst jedn.: Dz. U. z 2013 r. poz. 1393 z późn. zm.)

pr. not.	– ustawa z dnia 14 lutego 1991 r. – Prawo o notariacie (tekst jedn.: Dz. U. z 2014 r. poz. 164 z późn. zm.)
pr. spółdz.	– ustawa z dnia 16 września 1982 r. – Prawo spółdzielcze (tekst jedn.: Dz. U. z 2013 r. poz. 1443 z późn. zm.)
p.u.n.	– ustawa z dnia 28 lutego 2003 r. – Prawo upadłościowe i naprawcze (tekst jedn.: Dz. U. z 2015 r. poz. 233)
p.w.k.c.	– ustawa z dnia 23 kwietnia 1964 r. – Przepisy wprowadzające kodeks cywilny (Dz. U. Nr 16, poz. 94 z późn. zm.)
u.k.w.h.	– ustawa z dnia 6 lipca 1982 r. o księgach wieczystych i hipotece (tekst jedn.: Dz. U. z 2013 r. poz. 707 z późn. zm.)
u.o.f.f.e.	– ustawa z dnia 28 sierpnia 1997 r. o organizacji i funkcjonowaniu funduszy emerytalnych (tekst jedn.: Dz. U. z 2013 r. poz. 989 z późn. zm.)
u.s.m.	– ustawa z dnia 15 grudnia 2000 r. o spółdzielniach mieszkaniowych (tekst jedn.: Dz. U. z 2013 r. poz. 1222 z późn. zm.)
u.u.n.o.	– ustawa z dnia 23 lutego 1991 r. o uznaniu za nieważne orzeczeń wydanych wobec osób represjonowanych za działalność na rzecz niepodległego bytu Państwa Polskiego (tekst jedn.: Dz. U. z 2014 r. poz. 1851 z późn. zm.)

2. Organy orzekające

NSA	– Naczelny Sąd Administracyjny
SA	– sąd apelacyjny
SN	– Sąd Najwyższy
TK	– Trybunał Konstytucyjny
WSA	– wojewódzki sąd administracyjny

3. Czasopisma

Apel. W-wa	– Apelacja Warszawska
Biul. SA	– Biuletyn Sądu Apelacyjnego

Biul. SN	– Biuletyn Sądu Najwyższego
Dz. U.	– Dziennik Ustaw
GSP	– Gdańskie Studia Prawnicze
KPP	– Kwartalnik Prawa Prywatnego
Mon. Praw.	– Monitor Prawniczy
Mon. Pr. Bank.	– Monitor Prawa Bankowego
NP	– Nowe Prawo
NPN	– Nowy Przegląd Notarialny
NZS	– Nowe Zeszyty Samorządowe
OSA	– Orzecznictwo Sądów Apelacyjnych
OSN	– Orzecznictwo Sądu Najwyższego
OSNC	– Orzecznictwo Sądu Najwyższego. Izba Cywilna
OSNCK	– Orzecznictwo Sądu Najwyższego. Izba Cywilna i Karna
OSNCP	– Orzecznictwo Sądu Najwyższego. Izba Cywilna i Administracyjna oraz Izba Pracy i Ubezpieczeń Społecznych
OSNC-ZD	– Orzecznictwo Sądu Najwyższego. Izba Cywilna – Zbiór Dodatkowy
OSNP	– Orzecznictwo Sądu Najwyższego. Izba Pracy, Ubezpieczeń Społecznych i Spraw Publicznych
OSNPG	– Orzecznictwo Sądu Najwyższego. Biuletyn Prokuratury Generalnej
OSP	– Orzecznictwo Sądów Polskich
OSPika	– Orzecznictwo Sądów Polskich i Komisji Arbitrażowych
PiP	– Państwo i Prawo
PPH	– Przegląd Prawa Handlowego
Pr. Bank.	– Prawo Bankowe
Prok. i Pr.	– Prokuratura i Prawo
PS	– Przegląd Sądowy
PUG	– Przegląd Ustawodawstwa Gospodarczego
RPEiS	– Ruch Prawniczy, Ekonomiczny i Socjologiczny
St. Cyw.	– Studia Cywilistyczne
St. Praw.	– Studia Prawnicze
TPP	– Transformacje Prawa Prywatnego
ZNUJ	– Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Jagiellońskiego

4. Literatura ogólna

- E. Gniewek, *Komentarz* – *Kodeks cywilny. Komentarz*, pod red. E. Gniewka, P. Machnikowskiego, wyd. VI, Warszawa 2014
- J. Gwiazdomorski, *Prawo spadkowe* – J. Gwiazdomorski, *Prawo spadkowe*, Warszawa 1990 (zaktualizował A. Mączyński)
- Komentarz*, t. [], 1972 – *Kodeks cywilny. Komentarz*, pod red. I. Bielskiego, J. Ignatowicza, J. Pietrzykowskiego, Z. Resicha, t. I–III, Warszawa 1972
- K. Osajda, *Kodeks cywilny. Komentarz*, t. III – *Kodeks cywilny. Komentarz*, pod red. K. Osajdy, t. III, Warszawa 2013
- J.S. Piątowski, *Prawo spadkowe* – J.S. Piątowski, *Prawo spadkowe. Zarys wykładu*, Warszawa 2011 (zaktualizował B. Kordasiewicz)
- K. Pietrzykowski, *Komentarz*, t. II – *Kodeks cywilny. Komentarz*, pod red. K. Pietrzykowskiego, t. II, wyd. 7, Warszawa 2013
- Z. Radwański, *Prawo cywilne* – Z. Radwański, A. Olejniczak, *Prawo cywilne – część ogólna*, Warszawa 2013
- E. Skowrońska-Bocian, *Komentarz* – E. Skowrońska-Bocian, *Komentarz do kodeksu cywilnego. Księga czwarta. Spadki*, wyd. 8, Warszawa 2011
- E. Skowrońska-Bocian, J. Wierciński, *Kodeks cywilny. Komentarz*, pod red. J. Gudowskiego, t. IV, *Spadki*, Warszawa 2013
- System prawa cywilnego*, t. IV – *System prawa cywilnego*, t. IV, *Prawo spadkowe*, pod red. J.S. Piątowskiego, Ossolineum 1986
- System prawa prywatnego*, t. [] – *System prawa prywatnego*, t. 1, *Prawo cywilne – część ogólna*, pod red. M. Safjana, wyd. 2, Warszawa 2012; t. 7, *Prawo zobowiązań – część szczególna*, pod red. J. Rajskiego, wyd. 3, Warszawa 2011; t. 10, *Prawo spadkowe*, pod red. B. Kordasiewicza, wyd. 2, Warszawa 2013; t. 11, *Prawo rodzinne i opiekuńcze*, pod red. T. Smyczyńskiego, wyd. 2, Warszawa 2014

5. Inne

orz.	– orzeczenie
post.	– postanowienie
uchw.	– uchwała
wyr.	– wyrok

Wprowadzenie

Księga czwarta kodeksu cywilnego „Spadki” reguluje problematykę dość szczególną, a mianowicie skutki prawne śmierci osoby fizycznej w sferze cywilnoprawnych stosunków majątkowych. Ogólnie rzecz ujmując, chodzi o następstwo prawne po osobie zmarłej (spadkodawcy). Z jednej strony następstwo to rozstrzyga o losach majątku osoby fizycznej po jej śmierci, z drugiej zaś wywiera istotny wpływ na sytuację prawną osób trzecich, które ze zmarłym łączyły określone stosunki prawne, na przykład wierzycieli czy dłużników spadkodawcy. Nie mniej istotnym aspektem tego działu prawa cywilnego jest także ochrona interesów członków najbliższej rodziny zmarłego poprzez instytucję zachowku.

Instytucje prawa spadkowego w obrocie prawnym wywierają też znaczący wpływ na stosunki majątkowe podmiotów prawa cywilnego. W dobie gospodarki rynkowej, w warunkach umacniania się prawa własności, rozwoju różnorodnych form działalności gospodarczej i zawodowej, prawo spadkowe odzyskuje powoli znaczenie i umacnia swoją pozycję w systemie prawa cywilnego. Dla wielu osób bowiem sama możliwość rozdysponowania majątkiem na wypadek śmierci, czy już tylko pozostawienia majątku osobom bliskim, stanowi istotny bodziec lub motyw do jego gromadzenia czy powiększania w różnorodny sposób, dla niektórych zaś stanowić może „formę” przedłużenia swojej ziemskiej egzystencji, na przykład przez ustanowienie fundacji, zapisów na rozmaite cele społecznie użyteczne czy poleceń testamentowych realizujących konkretne zamierzenia. W tym kontekście istotne znaczenie mają dopuszczalne formy rozdysponowywania majątkiem na wypadek śmierci, wydaje się jednak, że obowiązujące przepisy nie są dostosowane do wymogów współczesnych, kolejne nowelizacje prawa spadkowego – przynajmniej częściowo – powoli spełniają oczekiwania w tym zakresie.

Przez wiele lat obowiązujące przepisy kodeksu cywilnego z 1964 r. – z wyjątkiem przepisów dotyczących dziedziczenia gospodarstw rolnych – w zasadzie nie podlegały istotnym zmianom. Do 2008 r. nieliczne nowelizacje księgi czwartej były „niejako” następstwem zmian innych przepisów prawa cywilnego, na przykład uchylenie art. 969 i 1013 k.c. dotyczących dziedziczenia przez niepaństwowe jednostki organizacyjne, czy art. 935¹ k.c. dotyczący wyłączenia od dziedziczenia ustawowego małżonka pozostającego w separacji. Ważniejszą zmianą było jedynie wprowadzenie do kręgu spadkobierców ustawowych, dziedziczących spadek w ostatniej kolejności, gminy ostatniego miejsca zamieszkania spadkodawcy (art. 935 i 1023 k.c.) ustawą z dnia 14 lutego 2003 r. o zmianie ustawy – Kodeks cywilny oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. Nr 49, poz. 408).

Dość istotne zmiany wprowadzone zostały dopiero dwiema ustawami z 2007 i 2009 r. Z dniem 2 października 2008 r. weszła w życie ustawa z dnia 24 sierpnia 2007 r. o zmianie ustawy – Prawo o notariacie oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. Nr 181, poz. 1287) wprowadzająca do obowiązującego porządku prawnego – obok stwierdzenia nabycia spadku wydanego przez sąd – instytucję aktów poświadczenia dziedziczenia sporządzonych przez notariuszy, jako instytucji legitymującej spadkobierców wobec osób trzecich, które nie roszczą sobie praw do spadku. Natomiast 28 czerwca 2009 r. weszła w życie ustawa z dnia 2 kwietnia 2009 r. o zmianie ustawy – Kodeks cywilny (Dz. U. Nr 79, poz. 662), która to ustawa radykalnie zmieniła krąg spadkobierców ustawowych; krąg ten został rozszerzony o dziadków spadkodawcy, ich zstępnych oraz pasierbów zmarłego. Z uznaniem też należy odnotować fakt wprowadzenia do prawa spadkowego ustawą z dnia 18 marca 2011 r. o zmianie ustawy – Kodeks cywilny oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. Nr 85, poz. 458), która weszła w życie z dniem 23 października 2011 r., nowej instytucji – zapisu windykacyjnego. Zakres dopuszczalnych rozrządzeń testamentowych uległ rozszerzeniu, co daje spadkodawcy większe możliwości w dysponowaniu majątkiem na wypadek śmierci.

Odrębnego potraktowania natomiast wymaga problematyka uregulowania dziedziczenia gospodarstw rolnych. Z dniem 14 lutego 2001 r. w zasadzie utraciły moc przepisy szczególne o dziedziczeniu gospodarstw rolnych. Wyrokiem Trybunału Konstytucyjnego z dnia 31 stycznia 2001 r. (P 4/99, Dz. U. Nr 11, poz. 91) przepisy art. 1059, 1060, 1062, 1064, 1087 k.c. zostały uznane za niezgodne z Konstytucją RP w zakresie, w jakim odnoszą się do spadków otwartych po dniu 14 lutego 2001 r. Natomiast art. 1066 k.c.

utracił moc obowiązującą z dniem 2 października 2008 r., zgodnie z przepisami wymienionej wyżej ustawy z dnia 24 sierpnia 2007 r.

Może powstać pytanie, czy obowiązująca regulacja i następujące w niej zmiany są adekwatne do szybkich zmian zachodzących we współczesnym świecie, w tym także w sferze instytucji prawa cywilnego. Epoka, w której przepisy te były formułowane, miała zupełnie inny charakter, rozwiązania zawarte w prawie spadkowym dostosowane były do realiów, w których dziedziczenie miało znikome znaczenie. Kolejne nowelizacje poprawiają stan prawny w tym zakresie, ale zmiany następują dość wolno. Nie wdając się w merytoryczną ocenę instytucji prawa spadkowego, można jedynie stwierdzić, że ten dział prawa cywilnego wydaje się nie nadążać za potrzebami społecznymi, przynajmniej w zakresie form dysponowania majątkiem na wypadek śmierci. Takie instytucje jak powołanie spadkobiercy czy zapis powinny dawać spadkodawcy znacznie większe możliwości dysponowania majątkiem na wypadek śmierci. Chodzi przecież o nowoczesne, dostosowane do wymogów współczesnych czasów możliwości rozporządzenia majątkiem przez podmioty prawa cywilnego. Nie wydaje się, by prawo spadkowe w swym obecnym kształcie zapewniało szeroko pojętą swobodę w dysponowaniu majątkiem w drodze czynności *mortis causa*. Cały czas jednak toczy się dyskusja nad kierunkami kolejnych nowelizacji prawa spadkowego. Dyskusja ta, a także powstające projekty ustaw – chociaż nie zawsze doskonałe, a czasem wręcz dość kontrowersyjne – stwarzają perspektywy dla poprawy istniejącego stanu prawnego w zakresie prawa spadkowego. Chodzi wszak o takie rozwiązania, które mając charakter uniwersalny, jednocześnie czynić będą zadość wymaganiom i potrzebom czasów współczesnych.

W dniu 20 marca 2015 r. została uchwalona ustawa o zmianie ustawy – Kodeks cywilny oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. poz. 539) nowelizująca przepisy kodeksu cywilnego i kodeksu postępowania cywilnego w zakresie prawa spadkowego i postępowania spadkowego. Z dniem jej wejścia w życie, tj. z dniem 18 października 2015 r. obowiązująca dotychczas fikcja prawna przyjęcia spadku wprost przez spadkobiercę nieskładającego oświadczenia woli co do przyjęcia danego spadku (spadkobiercę milczącego) zostaje zastąpiona przez fikcję prawną przyjęcia spadku z dobrodziejstwem inwentarza. Konstrukcja taka oznacza istotne ograniczenie odpowiedzialności następców prawnych osoby zmarłej za zaciągnięte przez nią zobowiązania (długi spadkowe). Fakt ten w praktyce obrotu cywilnoprawnego może oznaczać istnienie wielu długów, które nigdy nie

zostaną zaspokojone. Dla wierzycieli powstaje więc zupełnie nowy stan prawny i jednocześnie problem takiego konstruowania relacji łączących ich z dłużnikami, by w razie śmierci zobowiązanego realizacja długu w pełnej wysokości była możliwa. Wiąże się to jednak i ze zmianą mentalności stron stosunków zobowiązaniowych, i z uruchomieniem instytucji dotychczas niewykorzystywanych w praktyce lub wykorzystywanych w bardzo ograniczonym zakresie, na przykład odnoszących się do zabezpieczenia wykonania zobowiązania.

Lublin, 15 czerwca 2015 r.

Prof. zw. dr hab. Andrzej Kidyba

Ustawa

z dnia 23 kwietnia 1964 r.

Kodeks cywilny¹

(tekst jedn.: Dz. U. z 2014 r. poz. 121; zm.: Dz. U. z 2014 r. poz. 827;
z 2015 r. poz. 4, poz. 397, poz. 539)

---

¹ Niniejsza ustawa dokonuje w zakresie swojej regulacji transpozycji dyrektywy 2000/31/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 8 czerwca 2000 r. w sprawie niektórych aspektów prawnych usług społeczeństwa informacyjnego, w szczególności handlu elektronicznego w ramach rynku wewnętrznego (dyrektywa o handlu elektronicznym) (Dz. Urz. WE L 178 z 17.07.2000, str. 1; Dz. Urz. UE Polskie wydanie specjalne, rozdz. 13, t. 25, str. 399).

Księga czwarta Spadki

Tytuł I Przepisy ogólne

Art. 922. § 1. Prawa i obowiązki majątkowe zmarłego przechodzą z chwilą jego śmierci na jedną lub kilka osób stosownie do przepisów księgi niniejszej.

§ 2. Nie należą do spadku prawa i obowiązki zmarłego ściśle związane z jego osobą, jak również prawa, które z chwilą jego śmierci przechodzą na oznaczone osoby niezależnie od tego, czy są one spadkobiercami.

§ 3. Do długów spadkowych należą także koszty pogrzebu spadkodawcy w takim zakresie, w jakim pogrzeb ten odpowiada zwyczajom przyjętym w danym środowisku, koszty postępowania spadkowego, obowiązków zaspokojenia roszczeń o zachówek oraz obowiązków wykonania zapisów zwykłych i poleceń, jak również inne obowiązki przewidziane w przepisach księgi niniejszej.

1. Na podstawie art. 922 § 1 k.c. prawa i obowiązki majątkowe zmarłego przechodzą z chwilą jego śmierci na jedną lub kilka osób stosownie do przepisów księgi czwartej kodeksu cywilnego. Należy jednak wskazać, że uregulowania zawarte w tej księdze mają zastosowanie do spadków otwartych od dnia wejścia w życie stosownych przepisów kodeksu. Jeżeli zaś chodzi o spadki otwarte przed tą datą, to – z zasady – należy sięgać do przepisów obowiązujących w dacie zajścia danego zdarzenia (bliżej M. Pazdan (w:) K. Pietrzykowski, *Komentarz*, t. II, s. 759). I tak, zgodnie z art. LI p.w.k.c., do **spraw spadkowych stosuje się prawo obowiązujące w chwili śmierci spadkodawcy**, o ile z dalszych przepisów nie wynika nic innego. Natomiast art. LII p.w.k.c. stanowi, że do testamentów, do odwo-

lania testamentów, jak również do umów zrzeczenia się dziedziczenia stosuje się, jeżeli chodzi o zdolność osób, o formę i o wady oświadczenia woli, prawo obowiązujące w chwili złożenia tych oświadczeń. Do umów zbycia spadku stosuje się prawo obowiązujące w chwili ich zawarcia.

2. W prawie spadkowym osoba zmarła określana jest mianem spadkodawcy, jej następcy prawni na wypadek śmierci to spadkobiercy, zaś prawa i obowiązki majątkowe zmarłego tworzą spadek. **Następstwo prawne po osobie zmarłej**, inaczej zwane dziedziczeniem (sukcesją), **ma charakter sukcesji uniwersalnej**, jest to następstwo pod tytułem ogólnym, spadkobierca na mocy jednego zdarzenia, jakim jest otwarcie spadku, wstępuje w ogół praw i obowiązków osoby zmarłej (spadkodawcy), bez potrzeby podejmowania ze swojej strony dodatkowych czynności może więc stać się spadkobiercą. Otwarcie spadku następuje zawsze w chwili śmierci osoby fizycznej, z tą też chwilą spadkobierca nabywa spadek. Z chwilą otwarcia spadku określone prawa i obowiązki wchodzi do majątku spadkobierców (art. 925 k.c.), stając się prawami i obowiązkami tych osób.

3. Od następstwa prawnego pod tytułem ogólnym na wypadek śmierci należy odróżnić następstwo szczególne, jakie ma miejsce w przypadku zapisu windykacyjnego (szerzej na ten temat por. komentarz do art. 981¹k.c.), wprowadzonego z dniem 23 października 2011 r. do kodeksu cywilnego ustawą z dnia 18 marca 2011 r. o zmianie ustawy – Kodeks cywilny oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. Nr 85, poz. 458). Nowelizacja ta wprowadziła w prawie spadkowym istotną zmianę terminologiczną. **Równolegle funkcjonują dwa zapisy: dotychczasowy zapis uregulowany w art. 968 i n. k.c. został nazwany zapisem zwykłym, natomiast nowa forma rozrządzenia testamentowego nazwana została zapisem windykacyjnym.** Przyjęta konwencja terminologiczna może budzić wątpliwości. Termin „zwykły” może sugerować, że istnieje też „niezwykły”, a przecież zapisu windykacyjnego nie da się nawet porównywać z zapisem zwykłym, pod względem skutków prawnych obie instytucje różnią się zasadniczo. Zmiana terminologii wymusiła jednak nowelizację wielu przepisów kodeksu cywilnego, w tym też i art. 922 § 3 k.c., gdzie po określeniu „zapisów” dodano „zwykłych”.

Pojawienie się w kodeksie cywilnym nowej instytucji spowodowało także nowelizację kilku innych ustaw, takich jak kodeks postępowania cywilnego, prawo o notariacie, ustawy z dnia 24 marca 1920 r. o nabywaniu nieruchomości przez cudzoziemców (tekst jedn.: Dz. U. z 2014 r. poz. 1380), ustawy z dnia 17 czerwca 1966 r. o postępowaniu egzekucyjnym

w administracji (tekst jedn.: Dz. U. z 2014 r. poz. 1619 z późn. zm.), ustawy z dnia 28 lipca 1983 r. o podatku od spadków i darowizn (tekst jedn.: Dz. U. z 2015 r. poz. 86 z późn. zm.), ustawy z dnia 28 lutego 2003 r. – Prawo upadłościowe i naprawcze (tekst jedn.: Dz. U. z 2015 r. poz. 233).

4. Księga czwarta kodeksu cywilnego „Prawo spadkowe” zawiera uregulowania dotyczące wyłącznie skutków prawnych śmierci osoby fizycznej, a ściślej rzecz ujmując, następstwa prawnego po osobie zmarłej. Z zasady **następstwo to, zapewniając kontynuowanie stosunków majątkowych osoby fizycznej po jej śmierci**, jednocześnie służy bezpieczeństwu obrotu cywilnoprawnego, a tym samym stanowi także zabezpieczenie interesów osób trzecich, w szczególności wierzycieli osoby zmarłej.

5. Poza zakresem uregulowania księgi czwartej kodeksu cywilnego znajduje się następstwo prawne po osobie prawnej; zagadnienie to regulują odrębne przepisy. Zawarte w tej księdze uregulowania dotyczą osób prawnych wyłącznie w zakresie ich pozycji jako spadkobierców osoby zmarłej. W sytuacjach określonych w kodeksie osoba prawna może być następcą prawnym osoby fizycznej w drodze dziedziczenia po niej, jako jej spadkobierca testamentowy, w przypadkach szczególnych jednak gmina i Skarb Państwa mogą być także spadkobiercami ustawowymi. Należy również wskazać, że osoba prawna może być też następcą szczególnym osoby zmarłej z tytułu zapisu windykacyjnego. Nie ma bowiem przeszkód, by spadkodawca taki zapis uczynił na rzecz osoby prawnej.

6. Na tle następstwa prawnego po osobie zmarłej powstaje pytanie o **charakter prawny dziedziczenia**. Nie ulega wątpliwości, że do chwili otwarcia spadku po stronie przyszłych spadkobierców nie powstaje żadne prawo podmiotowe, tym samym ewentualne prawa następcy prawnego osoby fizycznej, jakie może on uzyskać drogą dziedziczenia, nie podlegają żadnej ochronie. Za życia spadkodawcy osobom trzecim nie przysługują bowiem żadne uprawnienia w stosunku do przyszłego spadku (szerzej J. Piątkowski, H. Witczak, J. Kawalko (w:) *System prawa prywatnego*, t. 10, *Prawo spadkowe*, s. 6–11). Nie ma tu też jakiegokolwiek ekspektatywy, nawet po stronie osób należących do kręgu spadkobierców ustawowych (tak wyr. SA w Szczecinie z dnia 20 lutego 2013 r., I ACa 854/12, Lex nr 1344233). Natomiast w art. 21 ust. 1 i art. 64 ust. 1 i 2 Konstytucji RP jest mowa o konstytucyjnym prawie do dziedziczenia, jednakże prawo to nie może być uznane za prawo podmiotowe, w żadnym razie nie powstaje ono za życia spadkodawcy (szerzej W. Borysiak (w:) K. Osajda, *Kodeks cywilny. Komentarz*, t. III, s. 11–12). Jednakże nie powinna być z góry przesądzona odpowiedź

ANDRZEJ KIDYBA — PROFESOR ZWYCZAJNY DOKTOR HABILITOWANY NAUK PRAWNYCH, KIEROWNIK KATEDRY PRAWA GOSPODARCZEGO I HANDLOWEGO UNIwersYTETU MARII CURIE-SKŁODOWSKIEJ W LUBLINIE, SPECJALISTA W ZAKRESIE PRAWA HANDLOWEGO, GOSPODARCZEGO I CYWILNEGO; UKOŃCZYŁ APLIKACJĘ SĘDZIOWSKĄ I ZDAŁ EGZAMIN RADCOWSKI; AUTOR, WSPÓLAUTOR ORAZ REDAKTOR OKOŁO 300 PUBLIKACJI, W TYM KILKUDZIESIĘCIU KSIĄŻEK I OPRACOWAŃ NAUKOWYCH: WIELOKROTNIENIE WZNAWIANYCH KOMENTARZY (M. IN. *KODEKS SPÓŁEK HANDLOWYCH. KOMENTARZ, KODEKS CYWILNY. KOMENTARZ*), PODRĘCZNIKÓW I MONOGRAFII, GŁOS, ARTYKUŁÓW PUBLIKOWANYCH W POLSCE I ZA GRANICĄ; ARBITER W LICZNYCH MIĘDZYKRAJOWYCH I KRAJOWYCH POSTĘPOWANIACH ARBITRAŻOWYCH. WSPÓŁPRACUJE Z WIELOMA EUROPEJSKIMI OŚRODKAMI NAUKOWYMI, WYKŁADA W STUDIENSTIFTUNG DES DEUTSCHEN VOLKES. JEST KONSULEM HONOROWYM REPUBLIKI FEDERALNEJ NIEMIEC; EKSPERT KOMISJI SEJMOWYCH I RZĄDU RP.

ELŻBIETA NIEZBECKA — DOKTOR NAUK PRAWNYCH; BYŁY ADIUNKT W INSTYTUCIE PRAWA CYWILNEGO WYDZIAŁU PRAWA I ADMINISTRACJI UNIwersYTETU MARII CURIE-SKŁODOWSKIEJ W LUBLINIE; AUTORKA PUBLIKACJI Z ZAKRESU PRAWA CYWILNEGO I BANKOWEGO.

KSIĘGA CZWARTA KODEKSU CYWILNEGO „SPADKI” REGULUJE PROBLEMATYKĘ SKUTKÓW PRAWNYCH ŚMIERCI OSOBY FIZYCZNEJ W SFERZE CYWILNOPRAWNYCH STOSUNKÓW MAJĄTKOWYCH.

W CZWARTYM WYDANIU ZOSTAŁY UWZGLĘDNIONE WSZYSTKIE ZMIANY TEJ CZĘŚCI KODEKSU CYWILNEGO WPROWADZONE OD OSTATNIEJ EDYCJI KOMENTARZA W 2012 R. W SZCZEGÓLNOŚCI OMÓWIONO NOWELIZACJĘ WYNIKAJĄCĄ Z USTAWY Z DNIA 20 MARCA 2015 R. O ZMIANIE USTAWY — KODEKS CYWILNY ORAZ NIEKTÓRYCH INNYCH USTAW (Dz. U. poz. 539), KTÓRA WEJDZIE W ŻYCIE 18 PAŹDZIERNIKA 2015 R. ZMIANA TA WPROWADZIŁA ZASADĘ ODPOWIEDZIALNOŚCI ZA DŁUGI SPADKOWE Z TZW. DOBRODZIEJSTWEM INWENTARZA, TJ. DO WYSOKOŚCI WARTOŚCI AKTYWÓW SPADKOWYCH, W MIEJSCIE OBOWIĄZUJĄCEJ DOTYCHCZAS ZASADY ODPOWIEDZIALNOŚCI NIEOGRANICZONEJ. OZNACZA TO ISTOTNE OGRANICZENIE ODPOWIEDZIALNOŚCI NASTĘPCÓW PRAWNYCH OSOBY ZMARŁEJ ZA ZACIĄGNIĘTE PRZEZ NIĄ ZOBOWIĄZANIA (DŁUGI SPADKOWE). SZCZEGÓŁOWEJ ANALIZIE PODDANO RÓWNIEŻ DODANE W WYNIKU NOWELIZACJI PRZEPISY REGULUJĄCE NOWĄ INSTYTUCJĘ, JAKĄ JEST WYKAZ INWENTARZA (WSKAZANO, KTO JEST UPRAWNIENIY DO JEGO ZŁOŻENIA ORAZ JAKI WPŁYW WYWIERA ZŁOŻENIE WYKAZU NA ZAKRES ODPOWIEDZIALNOŚCI SPADKOBIERCY ZA DŁUGI SPADKOWE).

PUBLIKACJA ZAWIERA RÓWNIEŻ NAJNOWSZE ORZECZNICTWO, DOROBEK DOKTRYNY ORAZ AKTUALNĄ LITERATURĘ PRZEDMIOTU.

KOMENTARZ PRZEZNACZONY JEST ZARÓWNO DLA PRAKTYKÓW SPECJALIZUJĄCYCH SIĘ W PRAWIE SPADKOWYM: SĘDZIÓW, NOTARIUSZY, ADWOKATÓW, RADCÓW PRAWNYCH, JAK I TEORETYKÓW PRAWA.

ISBN 978-83-264-8280-9

9 788326 482809

CENA: 189 ZŁ
(W TYM 5% VAT)

Zamówienia:

infolinia 801 04 45 45, fax 22 535 80 01

zamowienia.książki@wolterskluwer.pl

www.wolterskluwer.pl

księgarnia internetowa www.profinfo.pl

9 788326 482809 W04P01